

PROBLEM HRVATSKO-CRNOGORSKE GRANICE NA MORU

Radovan Pavić

*Profesor u mirovini,
Fakultet političkih znanosti,
Sveučilište u Zagrebu*

U razmatranju tog na moru neriješenog pitanja Hrvatska mora početi od nekoliko bitnih postavki koje za nju imaju karakter postulata. Iako se postulati ne dokazuju, u slučaju potrebe taj se problem može lako riješiti.

Prvo – riječ može biti samo o granici na moru: povijesna kopnena granica Hrvatske i Crne Gore od Konfina do hrvatsko-bosansko-crnogorske tromeđe mora biti nedodirljiva i s njom se ne može povezivati nikakvo pitanje razgraničenja, osim u jednom slučaju.

Drugo – Hrvatska dakle mora odbiti bilo kakav razgovor o “Prevlaci” (ma što taj toponim značio), dakle o kopnu, i prihvatiti samo pregovore o suverenitetu na morskoj granici.

Treće – Hrvatska mora najodlučnije odbiti bilo kakvu ideju i pregovore o tome da ona u Bokokotorskom zaljevu i na njegovom dodiru s otvorenim morem “zatvara” Crnu Goru. Teza o zatvaranju jest ona koja ima za cilj da Crna Gora iskamči što veći dio akvatorija u vanjskom zaljevu Boke kotorske i da eventualno zakorači na “Prevlaku”, i to zbog “osiguranja svog plovnog puta”. Naime bilo kakvo granično rješenje na

moru, čak i da je Hrvatska favorizirana (što nitko razuman niti želi niti očekuje) – ostavlja Crnoj Gori vlastito unutrašnje more u vanjskom zaljevu Boke kotorske s punom funkcijom i mogućnostima komunikacije čitave Boke kotorske s otvorenim morem u uvjetima samo crnogorskog suvereniteta.

Četvrto – Hrvatska mora inzistirati da se kao naravna fizičko-geografska međa Boke kotorske na jugu (ona sjeverna između rta Kobila i rta Đurov kam nije prijeporna) prihvati spojnica rta Oštra u Hrvatskoj i rta Mirište u Crnoj Gori, i to ne samo zbog objektivnih zemljopisnih razloga nego i zato što svaka drugačija međa koja bi se upirala na neku točku jugoistočnije od rta Mirište – posve nepravedno i izričito favorizira Crnu Goru kada se postavlja i sljedeće pitanje razgraničenja, a to je ono o granici hrvatskog i crnogorskog teritorijalnog mora izvan zaljeva Boke kotorske. Naime drugačije postavljena međa (koja povećava akvatorij Boke kotorske), uz načelo primjene *okomice* u razgraničenju teritorijalnih mora obiju država, favorizira Crnu Goru na štetu hrvatskog teritorijalnog mora. Zato Hrvatska mora inzistirati na logičnoj južnoj međi vanj-

skog zaljeva Boke kotorske, a to je spoj-nica rta Oštra s rtom Mirište.

Peto – Hrvatska i tu mora inzistirati na međunarodnom pravu, dakle na uspostavljanju *crte sredine* (medijan) kao najboljeg, najlogičnijeg i najpravednijeg rješenja koje jasno razgraničuje državne teritorije, ali ne zadire ni u kakve druge plovidbene funkcije, također osigurane međunarodnim pravom. Za takve plovidbene funkcije logično je više zainteresirana Crna Gora, ali iz tog interesa ne mogu slijediti nikakve za nju posebne pogodnosti – i to zato što se međunarodno pravo vodi težnjom pravednosti, a ne interesa (ili bi tako barem trebalo biti).

Šesto – Hrvatska treba u pregovorima *a limine* odbiti svako razmatranje pitanja geostrateške sigurnosti jer je ono (u uvjetima kada Hrvatska već jest, a Crna Gora će kad-tad postati članica NATO-a) posve besmisleno. No ako se ono ipak postavi, onda Hrvatska mora, *prvo*, temeljito inzistirati na razlikovanju dokazane žrtve i dokazanog agresora, te, *drugo*, ako neka vojna rješenja (ipak) dođu u obzir, Hrvatska mora inzistirati na simetričnosti kako bi se izbjegao slučaj “Protokola”... iz 2002. godine sklopljenog između Hrvatske i SRJ, gdje se rješenje na kopnu našlo u demilitarizaciji dijela hrvatskog i crnogorskog teritorija, kojom su prilikom ustanovljena posve asimetrična rješenja.

Sedmo – Problem hrvatsko-crnogorske granice na moru lociran je u širi regionalni prostor hrvatskog juga od približno Ploča do rta Oštra na poluotoku Prevlaci između mora i državne granice, koji prostor za Hrvatsku predstavlja njezin geopolitički najosjetljiviji dio: on je posve periferan, ima izuzetno malu geostratešku dubinu, relativna je demografska pustoš, u opasnosti je od rasprodaje

nekretnina (prostor/zemljište/tlo). Zato Hrvatska u svim pregovorima mora posebno voditi računa o osjetljivosti hrvatskog juga.

Osmo – važna je činjenica da se teritorij Hrvatske nalazi i unutar Boke kotorske. U svakom pristupu rješenju razgraničenja na “Prevlaci” (što uključuje odgovarajući i morski i kopneni dio) treba voditi računa o tome da dio vanjskog zaljeva Boke kotorske, dakle onaj između “Prevlake” i poluotoka Luštica pripada i Republici Hrvatskoj, povijesno putem Dubrovačke Republike, koja je prostor dijela “Prevlake” stekla 1419. godine.

Deveto – pri tome prostorni obuhvat “Prevlake” je nejasan, tj. pitanje je odnosi li se on samo na poluotok dužine oko 2,7 km između uvale Prevlaka i rta Oštra ili zahvaća i dio obale u vanjskom zaljevu Boke kotorske, sve do Konfina, na granici s Crnom Gorom, uz također nejasno zaleđe. To je pitanje važno jer problem “Prevlake” može uključiti i pitanje hrvatsko-crnogorske granice na kopnu.

Deseto – prostorna veličina, dimenzije vanjskog zaljeva Boke kotorske također imaju svoju važnost jer je cilj Crne Gore da zaljev bude što veći (u produktu prema jugoistoku), dakle ne samo do Zlatne luke (oko 4,5 km na poluotoku Luštica) nego jugoistočno od rta Oštra, sve do rta Veslo, dakle još 6,4 km.

Jedanaesto – za postavljanje problema važno je uočiti da u samom vanjskom zaljevu Boke kotorske (uvala Cipavica i uvala Bačvica) postoje i dva posebna akvatorija koja se moraju dovesti u kontekst problema sekundarnih unutrašnjih zaljeva, što ima bitno značenje za određivanje crte sredine (riječ je o zaljevu zapadnije od spojnice rt Kobilica – rt Oštra, a ta se definicija zaljeva međunarodnopravno može i osporiti).

Dvanaesto – jedna od najvažnijih postavki u razmatranju granice jest ona koja tvrdi da problem nije geostrateško-sigurnosnog, a ni plovidbeno-gospodarskog značaja (“zatvorenost”), na čemu inzistira Crna Gora, nego da se radi o *teritorijalnom pitanju*, inače logičnom u uvjetima najnovije politogeneze i Hrvatske i Crne Gore. Teze o “zatvorenosti” i sigurnosti vrlo su privlačne kao “argumentacija”, ali samo na prvi pogled: što se tiče “zatvorenosti”, treba istaknuti da s bilo kojom inačicom crte sredine – Crna Gora ima vlastiti suverenitetski koridor između otvorenog Jadrana i HercegNovskog zaljeva. Nikakvo pitanje “zatvorenosti” dakle zapravo i ne postoji, a kada bi i postojalo – očito je da Hrvatska ne može “zatvoriti” Crnu Goru u odnosu na maritimne sastavnice jer ona raspolaže i drugim maritimnim pročeljem i lukama. I najzad,

Trinaesto – za određivanje crte sredine postoje dvije ključne ishodišne i završne točke: prva je Konfin, tj. prostor gdje hrvatsko-crnogorska granica izlazi na more, a druga je u vezi s otokom Mamulom i rtom Oštra.

Očekivanja i moguće postavke Međunarodnog suda važni su sadržaji u pripremama za proces, i to i jedne i druge strane. Pri tome – što se tiče Hrvatske – sve je vrlo jasno i jednostavno, i može se prisposodobiti hrvatskom stavu u Savudrijskoj vali: naime Hrvatska ne traži ništa, osim što očekuje primjenu međunarodnog prava koje mora voditi računa o činjenici da je Hrvatska svojim kopnom prisutna i u vanjskom zaljevu Boke kotorske, što znači da mora imati i svoj suvereni akvatorij ograničen crtom sredine. “Prevlaka” – ma kakav bio njezin teritorijalni obuhvat, očito je hrvatsko kopno, a posljedice onda moraju biti međunarodnopravno logične.

Međutim što se tiče Crne Gore, stvar je složenija: *prvo* – Crna Gora će očito inzistirati na fizičko-geografskoj činjenici cjelovitosti zaljeva Boke kotorske, svjesno pri tome zaboravljajući na političke/geopolitičke realnosti. Prema crnogorskom stajalištu, fizičko-geografska cjelovitost zaljeva (navodno) određuje da čitav zaljev “mora” pripasti Crnoj Gori, dakle i hrvatski dio “Prevlake”, pri čemu se zaboravlja na višestoljetnu hrvatsku prisutnost u zaljevu. Ta je činjenica važna iz razloga što može Crnoj Gori pružiti priliku da se podiči smislom za kompromis – tj. Crna Gora može odustati od “Prevlake”, ali onda i Hrvatska mora odustati od striktno crte sredine. Asimetrija je ovdje posve jasna: Crna Gora će odustati od nečeg posve nerealnog, neopravdanog i tuđeg, a Hrvatska bi morala odustati od nečeg realnog, opravdanog i svojeg.

Drugo – Crna Gora može zagovarati kompromis i na način da ne traži baš sve hrvatske obale u vanjskom zaljevu, nego samo poluotok Prevlaku (s rtom Oštra), ali uz zahtjev da hrvatska mornarica ne može ni uplovjavati u zaljev niti tamo može biti stacionirana. Iz mogućeg zahtjeva za poluotok Prevlaku jasno se uočava teza o sigurnosti ulaza/izlaza koja se uspostavlja tek ovladavanjem objema obalama zaljeva, i to ne bilo gdje, nego upravo na spojnici rt Oštra – otok Mamula.

I konačno – *treće*, važan je još jedan moment. Naime po “Protokolu...” iz 2002. godine, sklopljenom između Hrvatske i SRJ, Crna Gora ima već ostvareno dvovlašće uz hrvatske obale u zaljevu, što je važna činjenica za konačno rješenje prijepora.

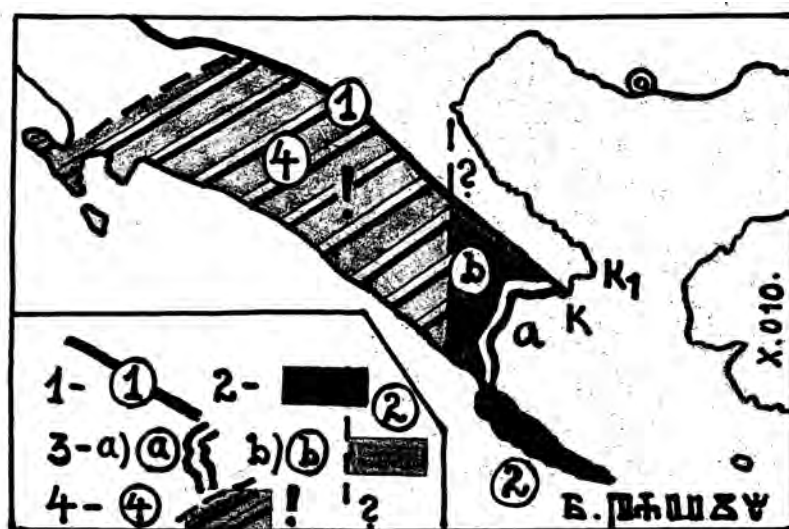
Različite pretpostavke i mogućnosti rješenja. Iako je rješenje pravednog razgraničenja s Crnom Gorom u zalje-

vu samo jedno, tj. *crta sredine*, dakle na osnovi međunarodnog prava, različite opasnosti i neadekvatna rješenja za Hrvatsku ne smiju se previdjeti. Zato ističemo:

1. Problem je (i opet) prvenstveno geopolitički – radi se o teritoriju, a nikako o geostrateškoj sigurnosti ili prometnoj zatvorenosti. Navedeno je samo krinka za sakrivanje jedne druge i drugačije bitnosti. Problem nije prvenstveno međunarodnopravni, nego je geopolitički, ali se međunarodno pravo u konačnici javlja kao ključna/najvažnija poluga rješenja.
2. Potpuno geostrateško rješenje u smislu crnogorske sigurnosti samo je jedno, tj. da Hrvatska bude vojno posve izbačena i s poluotoka Prevlake i sa svih hrvatskih obala unutar zaljeva – to bi, naravno, ipak bilo malo previše, ali mora se spomenuti.
3. Jedno je od mogućih rješenja i demilitarizacija čitavog akvatorija i dijelova kopna. Međutim u uvjetima pripadnosti obiju država NATO-u ona je bespredmetna, iako se mora spomenuti međusobno ugrožavanje Grčke i Turske u egejskom prostoru mada su obje države članice NATO-a, u kojima proces pojačanog naoružavanja nije samo u kontekstu europske (ne)sigurnosti, nego i međusobnih odnosa. A ako do demilitarizacije i dođe, ona mora u svakom slučaju biti simetrična, tj. mora podjednako zahvatiti obje strane (dakle i “Prevlaku” i dio poluotoka Luštice), a ne isključivo ili u većoj mjeri hrvatski teritorij.
4. Postoji mogućnost da se problem riješi *dvovlašćem*, pri čemu je za Hrvatsku najnepovoljnija inačica ona prema kojoj bi akvatorij zapadnije od spojnice rt Kobilja (moguće i Konfin) – rt Oštra bio u režimu dvovlašća, dok bi sve ostalo, i vode u zaljevu, dakako, i poluotok Luštica, bilo samo crnogorsko.
5. Međutim to nije sve: opasnosti za Hrvatsku slijede i iz mogućnosti budućih odnosa, tj. da “Prevlaka” bude rezervirana za zajedničko ulaganje hrvatskog i crnogorskog kapitala u turizam, što bi značilo da je Crna Gora ipak uspjela zakoračiti na hrvatsko tlo s kojeg će izvlačiti dohodak, dok u isto vrijeme uopće ne dolazi u obzir neko ulaganje hrvatskog kapitala na poluotoku Luštici, koji, razumljivo i opravdano, Crna Gora čuva samo za sebe.

Legenda uz zemljovid br. 1

Konačno, u razmatranju graničnog problema između Hrvatske i Crne Gore utemeljenog prije svega na zemljovidima treba naglasiti na što Hrvatska u pregovorima nikako ne smije pristati: *prvo*, ne dolazi u obzir nikakva upitnost kopnene granice (koja je takva kakva jest još od početka 15. st.), *drugo*, ne dolazi u obzir nikakav kopneni problem "Prevlake" (jer je on teritorijalno neodređen i pogodan je za manipulacije), *treće*, ne dolazi u obzir nikakav kontinuitet u kontekstu "Protokola..." koji je hrvatska Vlada sklopila sa SR Jugoslavijom 2002. godine, a koji se odnosi na demilitarizaciju i dvovlašće, i to na štetu Hrvatske, *četvrto*, ne dolazi u obzir nikakva rasprava o hrvatskom "zatvaranju" Crne Gore u zaljev Boke kotorske, *peto*, ne dolaze u obzir ona rješenja u vanjskom zaljevu Boke kotorske koja se na prvi pogled čine bezazlena i na kojima Hrvatska može lako popuštati – ako ta rješenja imaju bitno značenje za određivanje granice teritorijalnih mora izvan zaljeva. Ako Hrvatska popusti u odnosu na ovih pet točaka, nijedno se rješenje ne može smatrati prihvatljivim za nju.

Teritorijalni obuhvat pojma tzv. Prevlake. Težište je ovog priloga na oprostorenju jednog političkog problema: riječ je dakle o geopolitičkom pristupu u kojem zemljovidi imaju bitno značenje.

Teritorijalni pojam tzv. Prevlake nije općenito jednoznačno određen i prihvaćen, što je rezultat ne samo strukovne nedorečenosti nego i različitih nestručnih poimanja onih koji ne uviđaju da on krije izrazit geopolitički naboj jer pruža mogućnosti za manipulacije, zbog čega se namjerno ostavlja neprecizno definiranim.

1 – (1) – **Dio povijesne hrvatsko-crnogorske granice** (15. st.) koji na obali vanjskog zaljeva Boke kotorske završava na karakterističnom lokalitetu Konfin (K – lat., confinium, tal., confine – granica). Tu točku dodira nikako se ne smije poistovjetiti s rtom Kobilja (K1), što se ponekad događa i zbog čega sva daljnja razmatranja o mor-

skoj granici postaju bespredmetna jer se Konfin nalazi oko 500 m jugozapadnije od rta Kobila i predstavlja najistočniju točku uvale Cipavica.

U pitanjima razgraničenja između Hrvatske i Crne Gore, u vanjskom zaljevu Boke kotorske, treba upozoriti na pogreške koje se ponekad javljaju, a koje onda posve obezvređuju odgovarajuće priloge: tako se često zamjenjuju lokaliteti rt Kobila i Konfin (u Hrvatskoj), kao dodirna točka hrvatsko-crnogorske kopnene granice s morem. Ta se teška pogreška javlja kod Seissela (vidi zemljovid 5a), a zatim i kod H. Kačića: “Konfin” – granica između Hrvatske i Crne Gore (SRJ) – “res i udicata” (*Hrvatska pravna revija*, Zagreb, XII, 2002, str. 54), gdje autor navodi svoj intervju beogradskom tjedniku “Vreme” (bez datuma) upozoravajući da “u austrijskim arhivima postoje mape iz kraja prošlog (XIX) st., gdje je ta granica jasno označena, upravo sa rta Kobila (što je posve pogrešno), pa do sredina morskog prostranstva na ulazu u Boku”. Pri tome nije jasno kakve su to “mape”, pa iako je logično da se u jednom razgovoru ne može sve dokumentirati, autor je morao donijeti odgovarajuću dokumentaciju u svome objavljenom članku. No u tu Kačićevu konstataciju o “austrijskim mapama” ne vjerujemo jer se takva zabuna vrlo razvijenoj austrijskoj kartografiji jednostavno nije mogla dogoditi. Pogotovo imajući u vidu zemljovid koji Kačić donosi na str. 48 (bez potrebnih podataka), a koji predstavlja dio zemljovida pod naslovom: “Cattaro, zone 36, col. XIX, 1 : 75 000 u izdanju K. und K. militär geographischen institut” (prema premjeru iz 1883. godine) na kojemu je jasno uočljivo da hrvatsko-crnogorska kopnena granica ne završava na rtu Kobila, nego na Konfinu. Također, treba uočiti da Kačić donosi (na str. 50) i detalj hipsografske karte na kojoj su Konfin i rt Kobila ispravno locirani (isto vrijedi i za zemljovid na str. 49).

Da zabuna oko Konfina i rta Kobila može imati značajne političke/geopolitičke posljedice, najbolje pokazuje zemljovid koji su u povodu odlaska jugoslavenske vojske s “Prevlake” (1 km²) krajem listopada 1992. potpisali predsjednik jugoslavenske vlade Milan Panić i načelnik glavnog stožera jugoslavenske vojske Živorad Panić, na kojemu hrvatsko-crnogorsko/jugoslavenska kopnena granica zaista sa svoje povijesne trase skreće prema rtu Kobila (Kačić, str. 53), što je, dakako, na štetu Crne Gore/Jugoslavije, a u korist Hrvatske.

U tešku zabludu u odnosu na lokalitet Konfin/rt Kobila i crtu sredine, nažalost, upada i V. Ibler (“Međunarodno pravo mora i Hrvatska”, Barbat, Zagreb, 2001; Iblevov tekst na str. 232. i Seisselov zemljovid – “Karta 4”) kada se slaže sa Seisselom (vidi zemljovid 5a): “Crta tog razgraničenja počinje u točki kojom završava crta kopnene državne granice između Hrvatske i Crne Gore. To je točka u kojoj crta kopnene državne granice između dviju država dotiče more na rtu Kobila. Od te točke počinje teći crta sredine morem u općem pravcu prema izlazu iz Boke Kotorske.” Uvažavajući profesora Iblera, te uvažavajući da njegova spomenuta knjiga uopće nije nikakva knjiga, nego čudo – ipak nije moguće zatajiti Sokrata: “Amicus Plato, sed magna amica veritas”, što će reći: ništa od navedenog nije istina, naprotiv, teška je pogreška, jer hrvatsko-crnogorska državna granica na kopnu ne završava na rtu Kobila (nego na Konfinu) niti od te točke (rt Kobila) počinje teći crta sredine (ona počinje u središnjoj točki na spojnici Konfin – rt Đurov kam).

2 – (2) – **Prostor Prevlake shvaćen samo kao poluotok** od uvale Prevlaka do rta Oštra – da prostor Prevlake, Vitaljine i Konavala pripada Hrvatskoj, jasno je još

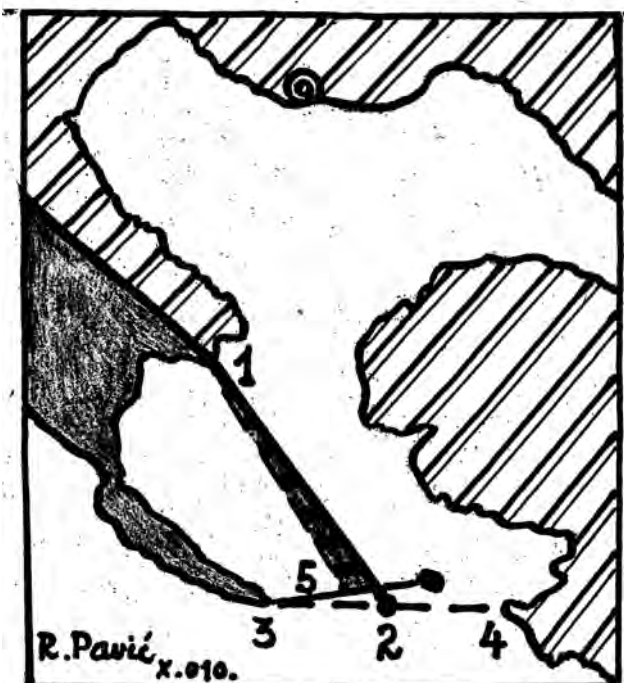
od prve polovice 15. st. (uz odgovarajuću – ujedno i današnju granicu prema Crnoj Gori), kada je Dubrovačka Republika kupila te prostore od bosanskog feuda, a kao najvažniji dokaz služe odluke kotarskog suda u Dubrovniku (iz 1968) i Vrhovnog suda Republike Hrvatske koje pokazuju da je taj prostor u Republici Hrvatskoj (Kačić, isto, str. 47).

3 – a) – (a) – **Širi prostor “Prevlake”** koji obuhvaća i dio hrvatske obale u vanjskom zaljevu Boke kotorske (ali bez zaleđa), što znači da sve ovisi o definiciji obale, i koji je prostorno posve nedefiniran u odnosu na dubinu teritorija idući prema sjeverozapadu, što pruža mogućnost da se crnogorski zahtjevi za “Prevlaku” znatno prošire.

b) – (b) – što se tiče dubine zaleđa, od hrvatske obale u vanjskom zaljevu Boke kotorske prema sjeverozapadu, jedan od mogućih “kriterija” za zahtjeve Crne Gore mogao bi se temeljiti na jednoj fizičko-geografskoj činjenici, tj. da se traži toliki dio hrvatskog kopna na zapadu koliko se na zapad širi prostor HercegNovskog zaljeva. To je, naravno, neprimjereno, ali obično nezajajžljivi zahtjevi za teritorij ne poznaju ni logiku ni granice.

4 – (4) – **Najširi teritorijalni obuhvat “Prevlake”** prema dubini hrvatskog kopna (oko 11 km od rta Oštra), moguće sve i do ceste Đurinići – poluotok Molunat (prikazano pojednostavljeno, uključno s čitavim poluotokom Molunatom). Međutim u strukovno nešto složenijem smislu, pod pojmom “Prevlaka” treba podrazumijevati samo poluotok Prevlaku (dužine oko 2,7 km) uz odgovarajući akvatorij, dok sve ostalo u okviru legende 1, 3 i 4 – valjda definirati kao “zaleđe”.

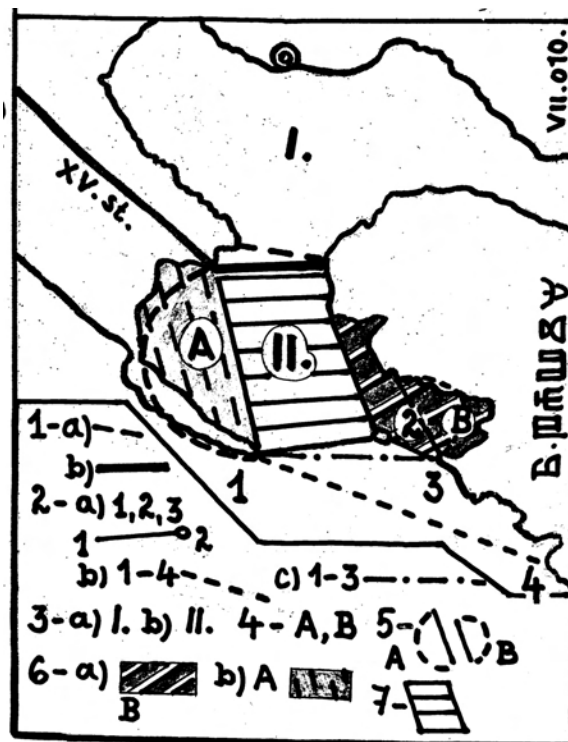
Legenda uz zemljoivid br. 2

Najjednostavnija (povijesna) inačica razgraničenja u vanjskom zaljevu Boke kotorske datira iz druge polovice/s kraja 19. st., kao što je to vidljivo na spomenutom listu čuvene austrijske serije topografskih karata u mjerilu 1 : 75 000. Kao prva (ishodišna) točka uzet je dodir lokaliteta Konfin s morem, kao druga (završna) točka jedna od onih mogućih na spojnici rt Oštra – otok Mamula i/ili rt Oštra – rt Mirište.

Ako se uzme u obzir spojnica rt Oštra – otok Mamula, onda granica ovisi o pogrešno lociranoj središnjoj točki na spomenutom austrijskom zemljoividu, tako da na zapadu ostaje veći dio akvatorija, a ako se uzme u obzir spojnica rt Oštra – rt Mirište, onda bi središnja točka bila praktički posve adekvatno locirana, tako da na zapadu i istoku ostaju približno jednaki dijelovi akvatorija. Ta međa na austrijskom zemljoividu predstavlja, istina, samo unutrašnju regionalnu razdiobu u okviru Austro-Ugarske, ali je ipak vrlo karakteristična i indikativna. Na priloženom zemljoividu potpisano je suvremeni prikaz granice ako se uzmu u obzir dodir Konfina s morem (1) i središnja točka (2) na spojnici rt Oštra (3) – rt Mirište (4). Međutim ukoliko bi Crna Gora smatrala da između točke 2 i otoka Mamula ostaje isuviše uzak plovodbeni koridor, bilo bi za Hrvatsku prihvatljivo da se kao završna točka uzme središte na spojnici rt Oštra i otok Mamula (5), čime se crnogorski koridor proširuje, a dobiva se i nova crta sredine. Ona omogućava Hrvatskoj komotan pristup vlastitim obalama u vanjskom zaljevu Boke kotorske. Hrvatska, istina, tu gubi dio akvatorija označenog debljim horizontalnim crtama, ali to ne mora biti od posebne važnosti, nego može Hrvatskoj poslužiti kao dokaz njezina smisla za kompromise.

Legenda uz zemljovid br. 3

Fizički i političko-geografski odnosi u vanjskom zaljevu Boke kotorske (po međunarodnoj definiciji taj akvatorij zaista jest zaljev, iako bi se ta konstatacija mogla i osporiti).

1. Razlika fizičke i političko-geografske međe i granice na sjeveru zaljeva:

- a) fizičko-geografska međa (spojnica) rt Kobila na zapadu i Đurov kam na istoku
- b) sjeverna političko-geografska granica: spojnica točke (Konfin) gdje višestoljetna granica Hrvatske i Crne Gore (od 15. st.) dolazi do obale i rta Đurov kam. Iako u odnosu na a) i b) postoji izvjesna razlika u lokaciji središnjih točaka važnih za razgraničenje, taj je detalj možda isuviše beznačajan i mogao bi se zanemariti.

2 - a) **Južna fizička i političko-geografska međa i granica** koja bi najviše pogodovala Hrvatskoj jest spojnica rt Oštra (1) – otok Mamula (2) – rt Mirište (3). Ta pogodnost za Hrvatsku proizlazi iz činjenice da bi Hrvatska posljedično bila favorizirana iz samog zaljeva u prostoru teritorijalnog mora s obzirom na to da bi nužna središnja točka bila locirana između rta Oštra i otoka Mamula: 1-2.

b) (1 - 4) fizička i političko-geografska međa i granica zaljeva koja bi najviše odgovarala Crnoj Gori jest spojnica rt Oštra (1) – jugoistočni rt na spojnici zaljeva Zlatna luka (4) s otvorenim morem. U tom bi slučaju Crna Gora bila izuzetno favorizirana u razgraničenju teritorijalnog mora izvan zaljeva Boke kotorske.

c) (1-3) – realna i pravedna fizička i političko-geografska međa zaljeva jest spoj-nica rt Oštra (1) – rt Mirište (3).

3 – a) **I. unutrašnji zaljevi Boke kotorske**

b) II. središnji akvatorij vanjskog zaljeva Boke kotorske. Za Hrvatsku akvato-rij (A) predstavlja zapravo njezino unutrašnje, a ne teritorijalno more, koje inače izvan zaljeva završava na kraju spojnice koja povezuje Mljet s prostorom Cavtata (prema M. V. Žužul: “Republika Hrvatska i isključivi gospodarski pojas”, Novi in-formator, Zagreb, 2003, zemljovid nakon str. 136). Prema zemljovidu (Karta 4) kod Iblera: “Međunarodno pravo mora i Hrvatska”, Barbat, Zagreb, 2001) i crnogorske vode Boke kotorske pripadaju teritorijalnom moru, što je potpisanom posve neja-sno (Karta 1).

4 – **A, B** – očito je da je razgraničenje u akvatoriju vanjskog zaljeva najpravedni-je (i zapravo jedino moguće) crtom sredine. Međutim taj problem nije jednostavan jer unutar tog zaljeva postoje još dva posebna zaljeva – onaj uz hrvatsku obalu (A), koji nema jedinstveno ime, nego se u njemu nalaze uvale Bačvica, Cipavica i Prevla-ka (i u vezi s kojim se može postaviti pitanje predstavlja li uopće zaljev), i onaj uz cr-nogorsku obalu (B – Žanjica). To je važno zato što se središnje točke koje definiraju medijan ne mogu određivati uzimajući u obzir najveću uvučenost zaljeva u kopno, nego se odgovarajuće središnje točke moraju nalaziti negdje na spojnici koja zaljev odjeljuje od ostalog akvatorija, i u tome je razlika između akvatorija A i B.

5 – a) **Akvatorij A uz hrvatsku obalu** samo bi se s velikom nategom mogao sma-trati zaljevom, on je, istina, dosta izrazit, ali je ipak samo ulegnuće obale, što znači da njezino ulegnuće mora biti uzeto u obzir prilikom određivanja crte sredine. To, isti-na, pogađa Hrvatsku, ali ne znači i olak pristup, nego je samo predostrožnost pred mogućom kritikom od crnogorskih zahtjeva i “kriterija”, pri čemu je jasno da se ge-ografija ne može mijenjati.

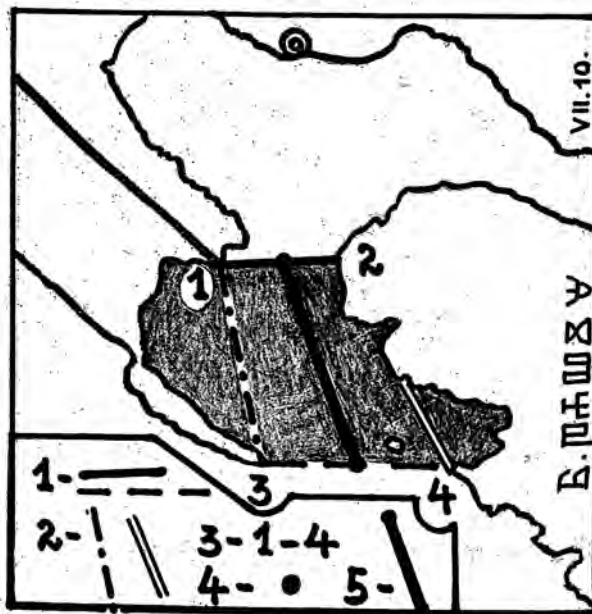
b) s druge strane, zaljev Žanjica na crnogorskoj obali neprijeporno jest zaljev, što znači da se točka koja će određivati jednu od središnjih točaka mora nalaziti na spojnici koja Žanjicu odvaja od ostalog akvatorija. Međutim takvo rješenje nije po-trebno, jer sve ovisi i rješava se lokacijom otoka Mamule.

6 – a) **Uzimajući u obzir otok Mamulu (2)**, očito je da sav akvatorij istočnije i ju-goistočnije od crte koja spaja rt Dobreč (5) – otok Mamulu (2) – rt Mirište (3) mora pripasti Crnoj Gori kao dio njezinih očito unutrašnjih voda.

b) A – isto tako akvatorij obalnog ulegnuća uz hrvatsku obalu mora pripasti Hr-vatskoj kao dio njezinih unutrašnjih voda. A to onda znači da

7 – U međuprostoru označenom horizontalnim crtama treba odrediti crtu sre-dine.

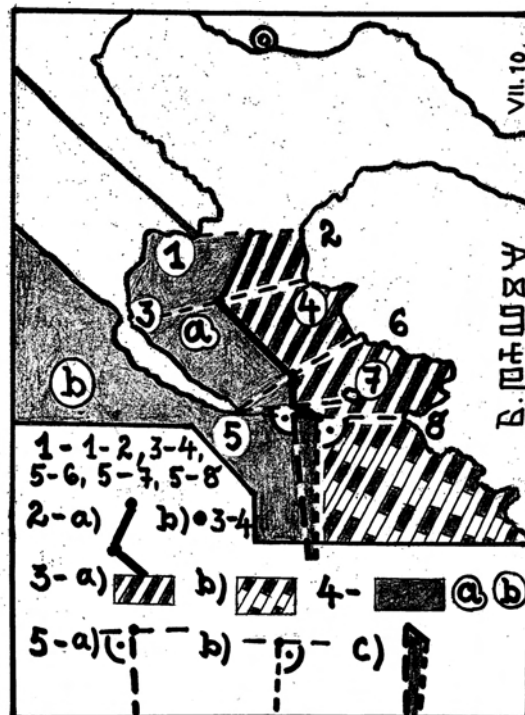
Legenda uz zemljoivid br. 4

Crta sredine samo na osnovici dviju središnjih točaka, i pod uvjetom da je akvatorij uz hrvatsku obalu zapadnije od spojnice Konfin – rt Oštra priznat kao zaljev.

- 1 – Sjeverna granica i južna međa zaljeva
- 2 – Međe unutrašnjih zaljeva unutar vanjskog zaljeva Boke kotorske
- 3 – Parovi najbližih nasuprotnih točaka (1 – Konfin, 2 – rt Đurov kam, 3 – rt Oštra, 4 – rt Mirište)
- 4 – središnje točke koje su osnova za određivanje crte sredine
- 5 – crta sredine koja bi mogla biti prihvaćena, iako je jasno da realnije i pravednije rješenje mora uključivati više parova točaka. Na zemljovidu izgleda kao da Hrvatska dobiva prevelik dio zaljeva. Međutim ako akvatorij zapadno od spojnice Konfin – rt Oštra jest zaljev, onda je to fizičko-geografska i međunarodnopravna činjenica koja se ne smije zaobići.

Legenda uz zemljovid br. 5

Crta sredine u međuprostoru vanjskog zaljeva Boke kotorske ako akvatorij zapadno od spojnice rt Kobila – rt Oštra nije zaljev.

Za određivanje crte sredine treba najprije utvrditi središnje točke čija poveznica onda daje crtu sredine. Parovi središnjih točaka određuju se na mjestima karakterističnih isturenih dijelova kopna, zbog čega su one podjednako udaljene od oba kopna i zato mogu biti osnova za crtu sredine: čim je broj parova veći – crta sredine je realnija. U obzir treba uzeti i one uvučene točke ako to zahtijevaju zemljopisne prilike, kao što je to slučaj s lokalitetom uvale Prevlaka na hrvatskoj obali, i to unutar zaljeva Boke kotorske. Osim toga treba uzeti u obzir i neke političko-geografske činjenice, kakva je mjesto gdje višestoljetna granica Hrvatske prema unutrašnjosti izbija na more (nešto jugozapadnije od rta Kobila: na lokalitetu Konfin).

1 – **Za određivanje crte sredine** bilo bi zbog malog akvatorija dovoljno pet parova karakterističnih uporišnih točaka (1-2) – (5-8), koji onda daju i pet središnjih točaka, i to:

- a) između točke gdje hrvatsko-crnogorska granica izbija na obalu (1) i rta Đurov kam na poluotoku Luštici (2)
- b) između Prevlake (3) i rta Dobreč na poluotoku Luštici (4)
- c) između rta Oštra (5) i najbližeg kopna na poluotoku Luštici (Dugi rt – 6)
- d) između rta Oštra (5) i otoka Mamule (7) i
- e) između rta Oštra (5) i rta Mirište (8)

2 – a) **Crta sredine kao spojnica** središnjih točaka u međuprostoru – suglasnost Hrvatske da reljefno ulegnuće obale između rta Kobila i rta Oštra nije zaljev pokazuje hrvatsku volju za rješenje putem kompromisa. Naime ako akvatorij između rta Kobila i rta Oštra nije zaljev, onda je opravdano negdje na njegovoj obali tražiti odgovarajuću uporišnu točku, tj. u odnosu na točku 4 (rt Dobreč), što je svakako u interesu Crne Gore jer se u tom slučaju središnja točka locira nešto jugozapadnije prema hrvatskoj obali.

b) za daljnja razmatranja naročito je važna središnja točka na paru 3-4

3 – a) **Crnogorske unutrašnje vode** (inače označavane kao teritorijalno more)

b) ostale crnogorske teritorijalne vode

4 – a) (a) – hrvatske zapravo unutrašnje vode

b) (b) hrvatske teritorijalne vode

5 – Međutim **ovako određene središnje točke** (vidi legendu 2a) nisu važne samo u vanjskom zaljevu Boke kotorske, nego također i u određivanju granice izvan zaljeva, i to između hrvatskog i crnogorskog teritorijalnog mora: riječ je dakle o produženju/projekciji medijana prema otvorenom moru. Različite su mogućnosti rješenja tog pitanja, a ovdje se priklanjamo načelu okomice, što znači: od središnje točke, koja se nalazi na spojnici što odjeljuje zaljev od ostalog akvatorija prema pučini, povlači se okomica koja po prirodi stvari ne favorizira i ne oštećuje nijednu stranu. Ali sve ovisi o izboru spojnice na kojoj se nalazi središnja točka. Ako bi ona bila na spojnici rt Oštra (5) – otok Mamula (7), onda bi izvan zaljeva bila favorizirana Hrvatska na račun crnogorskog teritorijalnog mora. Ali Hrvatska i ovdje može pokazati smisao za kompromis, poštujući onu crtu koja realno i objektivno ograničava vanjski zaljev Boke kotorske, a to je spojnica rt Oštra (5) – rt Mirište (8), pri čemu bi okomica prema pučini kao granica hrvatskog i crnogorskog teritorijalnog mora išla u korist Crne Gore, ali se i ovdje mora prihvatiti načelo zemljopisne realnosti.

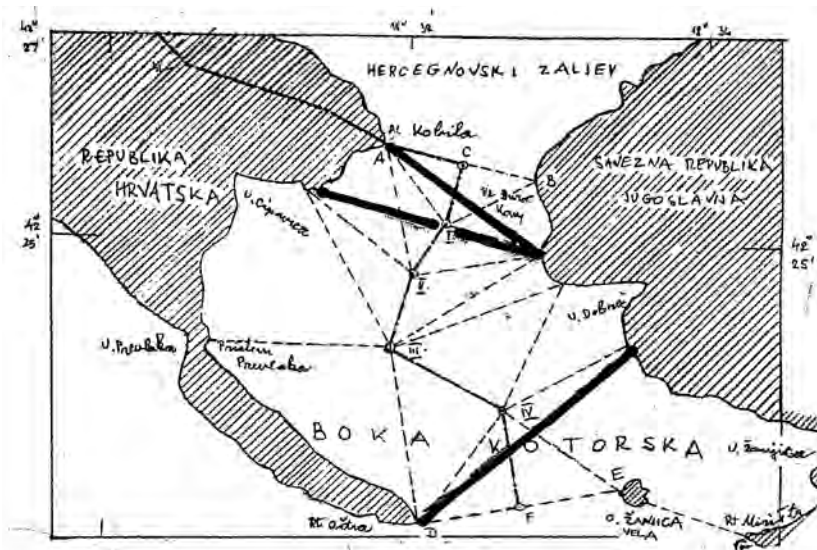
Razgraničenje izvan zaljeva:

a) u slučaju da se uzme u obzir spojnica 5-7, uz načelo okomice

b) razgraničenje izvan zaljeva u slučaju da se uzme u obzir spojnica 5-8

c) ove dvije isprekidane crte stvaraju trokutasti međuprostor koji može biti prijeporan, što ne mora biti velik problem s obzirom na male dimenzije, ali pravi problem nastaje daleko izvan zaljeva (sve do granice teritorijalnog mora od 12 nm), gdje nastali trokut zauzima mnogo veće dimenzije.

Legenda uz zemljovid br. 5a

Prilog Ž. Seissela

U pokušajima rješenja pitanja razgraničenja Hrvatske i Crne Gore na moru u svakom slučaju treba spomenuti rad Ž. Seissela "O razgraničenju morskih prostora Hrvatske i Crne Gore" (Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, god. 48 (4), 1998, str. 423-436). Prilog je zanimljiv, djelomično prihvatljiv, a dijelom posve neprihvatljiv, sve do diskvalificirajuće razine, što se dokazuje na ovaj način:

1. Na Slici 1 kartografski je posve neprimjereno da se obje države grafički prikazuju na isti način.

2. Zemljovid nema legende, te je stoga nejasno što predstavlja podebljana crta u gornjem lijevom kutu slike. Znalcima je jasno da bi to trebala biti hrvatsko-crnogorska kopnena granica (!), međutim ona je ucrtana posve proizvoljno i netočno i ne može biti nužni oslonac za bilo kakva daljnja razmatranja.

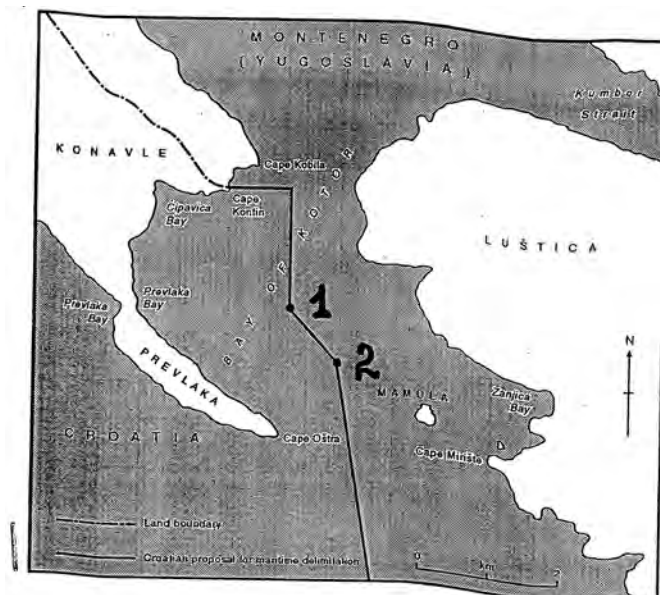
3. Također je pogrešna konstatacija u tekstu (str. 424) da: "Kopnena granica između Hrvatske i Crne Gore izlazi na more na rtu Kobilica". To je velika pogreška na osnovi koje se ne mogu izvlačiti bilo kakvi valjani zaključci, i to zato što hrvatsko-crnogorska kopnena granica završava na obali na prostoru Konfina, a taj je dodir lociran oko 500 m jugoistočnije od rta Kobilica i nalazi se na najistočnijem dijelu uvale Cipavica, što znači da prava središnja točka od koje polazi crta sredine ima drugačiji položaj nego što ga navodi Seissel ("Veliki Atlas Hrvatske", Mozaik knjiga, Zagreb, 2002, zemljovid u mjerilu 1 : 100 000, br. 194, list Vitaljina).

4. Navedena crta sredine nije u skladu s člankom 15. Konvencije UN-a o pravu mora (bit tog članka sastoji se u konstataciji jednake udaljenosti od *najbližih točaka*), te je nejasno po kojem su "kriteriju" dobivene navedene središnje točke. Autor samo navodi kako: "Crta sredine – median line – tako je crta po kojoj su sve točke jednako udaljene od najbliže ili najbližih točaka suprotnih obala" (ali se toga ne drži), što

znači da bi središnju točku (u Seissela točka I.) trebalo naći na izravnoj spojnici rt Kobila – rt Dobroč (na Seisselovu zemljovidu R. Pavić je relevantnu spojnicu urisao debljom punom crtom, kao i na još dva mjesta u odnosu na točke I. i IV.), ostavljajući po strani pitanje točke II. i III., koje ovise o ocjeni je li akvatorij zapadnije od spojnice rt Kobila – rt Oštra zaljev ili nije. I najzad

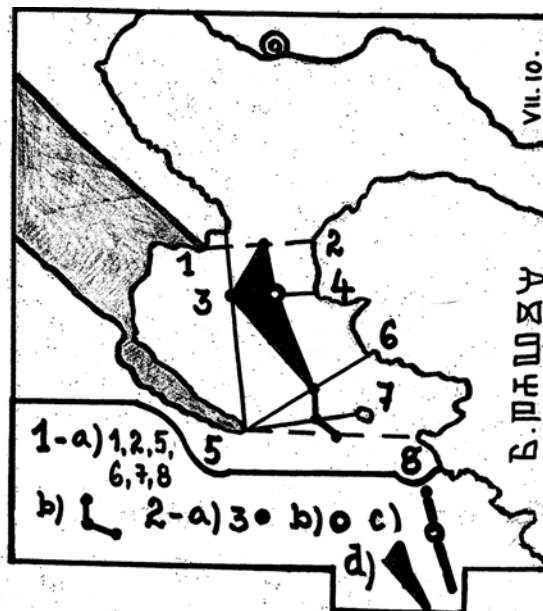
5. Seissel završnu središnju točku (F – na “Slici 1”) locira na spojnici rt Oštra – otok Mamula, što je zemljopisno pogrešno jer se prava geografska međa vanjskog zaljeva Boke kotorske nalazi na spojnici rt Oštra – rt Mirište na poluotoku Luštici.

Legenda uz zemljo vid br. 5b

Za potpisanog najbolji skupni pregledni i pozitivistički prikaz morskih granica na Jadranu nalazi se u radu: G. H. Blake, D. Topalović: “The Maritime Boundaries of Adriatic Sea”, International Boundaries Research Unit, University of Durham, vol. 1, No. 8, koji na str. 41-53 razmatra problem morske granice između Hrvatske i Crne Gore. Tako se na str. 43 donosi i zemljo vid pod naslovom “Kotorski zaljev i hrvatski prijedlog za razgraničenje na moru”. Međutim predloženu crtu razgraničenja ne prate nikakvi kriteriji, nisu označene uporišne točke na kopnu i nije jasno kako su određene središnje točke 1 i 2 (te je brojeve kao oznaku unio autor ovog priloga). Osim toga južna se međa vanjskog zaljeva Boke kotorske podrazumijeva na spojnici rt Oštra – otok Mamula, što je zemljopisno pogrešno.

Legenda uz zemljoivid br. 6

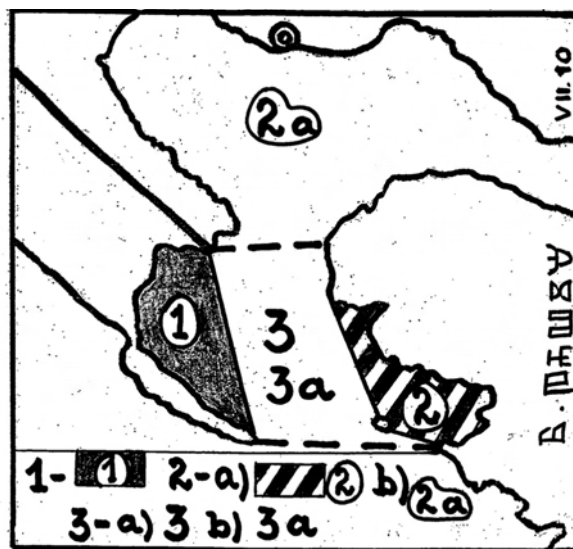

Crta sredine ako akvatorij zapadno od spojnice rt Kobila – rt Oštra jest zaljev. Ovaj je pristup važan jer se umjesto središnje točke, označene u legendi 2 b) na zemljoividu br. 5 javlja nova središnja točka koja pogoduje Hrvatskoj. Naime ako spomenuti akvatorij jest zaljev, onda najbližu nasuprotnu točku treba pronaći na spojnici rt Kobila – rt Oštra, a ne u dubini akvatorija na zapadu.

- 1 – a) **Uz stare nasuprotne parove točaka:** 1, 2, 5, 6, 7, 8 (crte 1-2 i 5-8) i dio b) starog medijana (kao na zemljoividu br. 5) javlja se i posljedično
- 2 – a) **Nova – najbliža nasuprotna točka** (3), na spojnici rt Kobila – rt Oštra, i zatim
 - b) nova središnja točka kao i
 - c) sektor novog medijana
 - d) trokutasti dio akvatorija koji bi s novim medijanom pripao Hrvatskoj. Oblik i površina tog trokuta ne odgovaraju posve stvarnosti u slovu, ali su apsolutno opravdani u duhu, iako pojedini detalji izostaju zbog nužnosti pojednostavljivanja prikaza.

Pri svemu je vjerojatnije da Crna Gora neće pristati na razgraničenje koje se temelji na mogućnosti da spomenuti akvatorij zapadnije od spojnice rt Kobila – rt Oštra jest zaljev, a za Hrvatsku je to dobra prilika da opet pokaže smisao za popuštanje i kompromis, tako da crtu sredine iz zemljovida br. 5 treba smatrati prikladnim rješenjem.

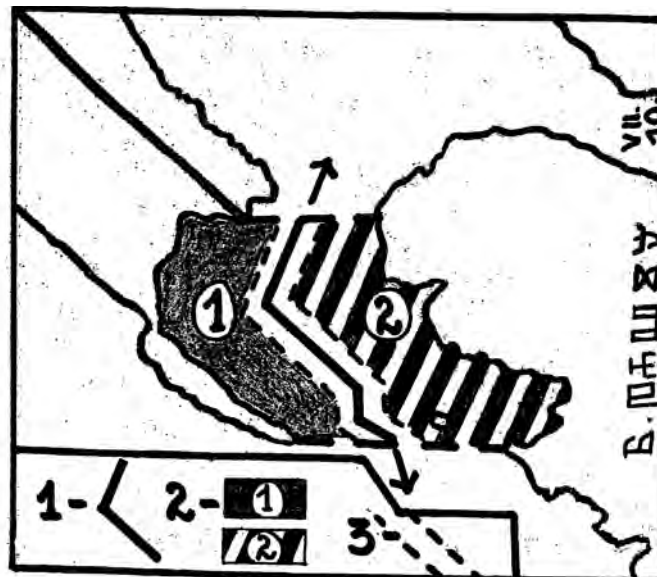
Legenda uz zemljovid br. 7

Ostala moguća rješenja – I. Ona se temelje na dvojstvu, tj. u vanjskom zaljevu Boke kotorske postojala bi oba suvereniteta, što je i logično s obzirom na to da su tu i Hrvatska i Crna Gora obalne države, ali bi središnji dio imao status međunarodnih voda dovoljne plovidbene širine, koje bi udovoljavale potrebama crnogorske plovidbe.

- 1 – (1) – **Hrvatske unutrašnje vode**
- 2 – a) (2) – crnogorske unutrašnje vode u vanjskom zaljevu Boke kotorske
- b) 2a – ostale unutrašnje vode Crne Gore (Hercegnovski zaljev)
- 3 – a) međuprostor sa statusom međunarodnih voda
- b) 3a – međutim moguće je za ovaj akvatorijski međuprostor uspostaviti i stanje dvovlašća.

Legenda uz zemljoivid br. 8

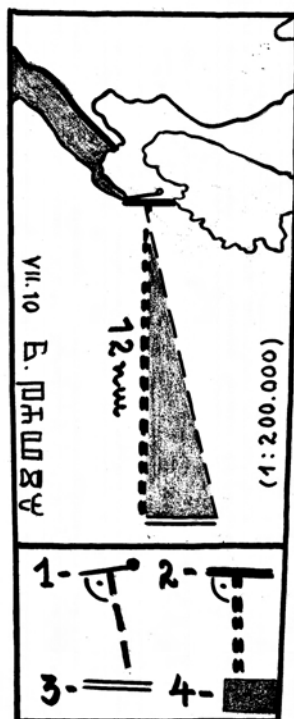

Ostala moguća rješenja – II. – također predviđaju dvojstvo, tj. kombinaciju državnih suvereniteta i međunarodnih voda, ali ostavljajući objema državama veće akvatorije pod njihovim suverenitetom, dok bi međunarodne vode bile ograničene samo na adekvatni plovidbeni koridor duž crte sredine.

- 1 – **Crta sredine** u skladu s prijedlogom na zemljoividu br. 5 koja dijeli
- 2 – hrvatski i crnogorski akvatorij (1 i 2)

3 – međunarodni koridor (3) – otvoreno more duž crte sredine. Takvo rješenje Crnoj Gori apsolutno omogućava da kroz svoj suvereni prostor ostvari vezu između otvorenog Jadrana i ostalog dijela Bokokotorskog zaljeva, a ujedno omogućava korištenje i međunarodnog koridora.

Legenda uz zemljovid br. 9

Ovisnost razgraničenja hrvatskog i crnogorskog teritorijalnog mora izvan zaljeva o jednoj od dviju spojnica koje na jugu odjeljuju zaljev od ostalog Jadrana.

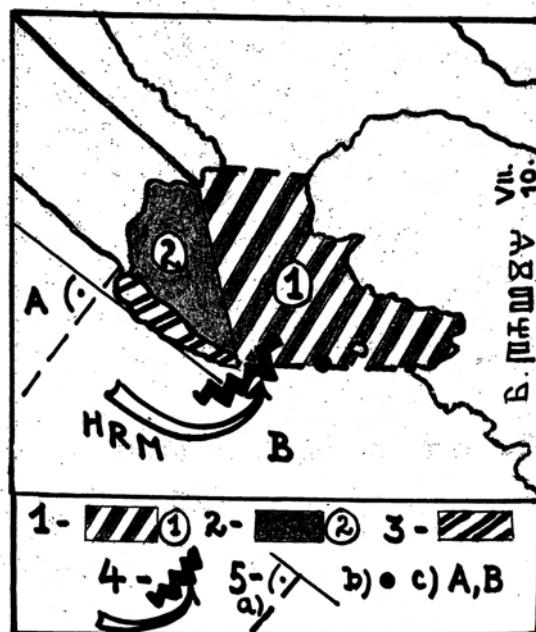
1 – **Spojnica rt Oštra – otok Mamula**, kao baza za povlačenje okomice prema otvorenom Jadranu koja bi bila i granica hrvatskog i crnogorskog teritorijalnog mora. Načelom okomice bila bi favorizirana Hrvatska (u svakom slučaju, otok Mamula neprijeporno pripada Crnoj Gori jer je bliži njezinu kopnu, iako postoje i drugačiji slučajevi: tako je otok Palagruža bliži talijanskom kopnu negoli hrvatskom (terra firma), ali ipak ne pripada Italiji. Isto tako, neki grčki otoci u Egeju bliži su turskom negoli grčkom kopnu, pa ipak ne pripadaju Turskoj itd.)

2 – **Spojnica rt Oštra – rt Mirište** s odgovarajućom okomicom. Dužina obiju okomica iznosi 12 nm (oko 22,2 km, što je širina teritorijalnog mora)

3 – **Približna vanjska granica teritorijalnog mora od 12 nm**

4 – **Vidljivo je da u skladu s ove dvije okomice nastaje trokut** koji bi očito morao biti predmet spora i zahtjeva i Hrvatske i Crne Gore, jer bi rješenje na osnovici spojnice rt Oštra – otok Mamula favoriziralo Hrvatsku. Međutim rješenje na osnovici spojnice rt Oštra – rt Mirište zapravo ne bi favoriziralo Crnu Goru jer uvažava zemljopisne realnosti, tj. spojnica rt Oštra – rt Mirište realna je južna zemljopisna međa i na takvo bi razgraničenje izvan zaljeva Hrvatska mogla pristati.

Legenda uz zemljovid br. 10

Jedno od mogućih, za Hrvatsku ujedno i najnepovoljnijih rješenja – III.

1 – (1) – Dio vanjskog zaljeva Boke kotorske koji bi pripao Crnoj Gori uz uobičajenu militarizaciju.

2 – (2) – Dio zaljeva uz hrvatsku obalu u režimu hrvatsko-crnogorskog dvovlašća, na što može utjecati i “Protokol...” sklopljen između Hrvatske i SRJ 2002. godine.

3 – Poluotok Prevlaka pripao bi Crnoj Gori zbog potreba geostrateške sigurnosti i posvemašnjeg negiranja “zatvorenosti” od strane Hrvatske čitave Boke kotorske uz uobičajenu militarizaciju.

4 – Hrvatska mornarica ne bi imala pristup prostoru dvovlašća.

5 – a) Granica hrvatskog i crnogorskog teritorijalnog mora koja počinje u kojenu poluotoka Prevlake. Pri tome je moguće primijeniti načelo okomice u odnosu na opći smjer obale u tom prostoru. Dobivena crta rezultat je

b) napuštanja stare ishodišne točke za određivanje hrvatskog i crnogorskog teritorijalnog mora na spojnici rt Oštra – rt Mirište, i to za gotovo 4 km.

c) A – suženo hrvatsko teritorijalno more

B – prošireno crnogorsko teritorijalno more

Iako će mnogi reći da je takvo “rješenje” teško ili jedva vjerojatno, treba se suočiti i s takvom mogućnošću, jer zahtjevi Crne Gore mogu ići i u tom pravcu. O svemu će, istina, određivati međunarodni sud, ali će se pri tome morati čuti i argumenti i “argumenti”, jedne i druge strane.